

(*Svenska runristare*, s. 85) har antagit. Runan I har blivit uteglömd framför 47 t. Vidare är av inskriften U 311 tydligt, att *Ingivaldr*, *Ingimarr* och *Karl* äro söner till *Ingridr*. Jobjörn har förmodligen varit Ingrid's man. Tillsammans med sina söner har hon sålunda vid Dal låtit utföra en ristning till minne av sin man, vid Harg en annan till minne av en dotter *Ingigærðr* (*inkikiari*). Efter namnen på de tre sönerna följer till sist i inskriften vid Dal: 56—64 **auk ikriþr**. Jämte sönerna synes sålunda en dotter ha tagit del i minnesvården över fadern, och hon har burit samma namn som modern. Det vore givetvis rätt rimligt att antaga, att denna dotter vore densamma *inkikiari*, som omnämnes i U 311 såsom död. U 306 skulle i så fall vara något äldre än U 311. Emellertid låta sig ristningarna 59—64 **ikriþr** i U 306 och 23—31 **inkikiari** i U 311 näppeligen förena såsom former av samma namn. Det förre är uppenbarligen *Ingridr* Ingrid; det senare kan knappast vara annat än en form av namnet *Ingigærðr* Ingegärd. Men om det har funnits två döttrar, varför nämnes i så fall icke Ingegärd i U 306 eller Ingrid i U 311?

Det är under sådana förhållanden måhända det sannolikaste, att de sista orden i U 306 **auk ikriþr** endast äro en pleonastisk upprepning av inskriftens början och sålunda avse modern.

Om namnet *Iobjörn* se U 77, om *Ingridr* och *Ingimarr* U 114, om *Ingivaldr* U 183.

307. Ekeby, Skånela sn.

Pl. 4.

Litteratur: B 39, L 484, D 2:135. J. Rhezelius, F 1 2 n:r 41; J. Peringskiöld, F 1 5:1 n:r 52, Monumenta 3, bl. 118; O. Celsius, SR 1, s. 431, 2, s. 240, 623, 737; UFT h. 6 (1877), s. 25; Handlingar i ATA 1925; Sv. Dagbladet ^{8/10} 1925; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 103.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F 1 2); Bureus, kopparstick (F f 6 n:r 199); Peringskiöld, teckning (F 1 5:1), träsnitt (F 1 5:1, Monumenta 3 och B 39); Dybeck a. a.

Ristningen finnes på ett jordfast stenblock i östra sluttningen av en hage, o. 370 m. NNV om Skånela kyrka, o. 200 m. N om lägenheten Fridhäll, 70 m. N om U 308 och 25 m. V om inhägnaden mot åkern Ö om hagen.

På Rhezelius' teckning står den felaktiga anteckningen »Skånella kyrkiomur». — Peringskiöld: »Skånilla backe ini Ekeby gärde En jordfast steen». — O. Celsius: »På Ekebygårdet». — Dybeck (1868): »Denna vackra ristning på en stor och ful, liggande vräksten i Ekeby östra gärde ('kyrkogärdet'), få steg från skilnaden mellan detta Skånilaholms gärde, har intill sistlidne höst varit obekant för ortens allmoge. Stenen är i en höjdsluttning och har säkert aldrig varit rest.» Ristningen blev ånyo bortglömd och har icke varit känd för Brate. Den återupptäcktes år 1925. Den var då så gott som helt dold av ett jordlager, som bildats i markens skarpa sluttning.

Ristningens största höjd 1,07 m., bredd 1,75 m. Den ristade ytan är kullrig. Stenen är småknottrig och ojämn. Ristningen är tämligen djupt, men ojämnt huggen.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 39):

iarunþr uk iarl þ --- unir ikimar - uk ketilyar litu kiara mi[r]ki [i]ftir inkuar broþur sin
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70
in ybir risti
75 80

Iarunþr ok Iarl, þ[æir s]ynir(?) Ingimar[s] ok Ketiløyar, letu gæra mæрки æftir Ingvar, broður sinn. En Öpir risti.

»Jorund och Jarl, sönerna till Ingemar och Kättilö, läto göra minnesvården efter Ingvar, sin broder. Och Öpir ristade.»

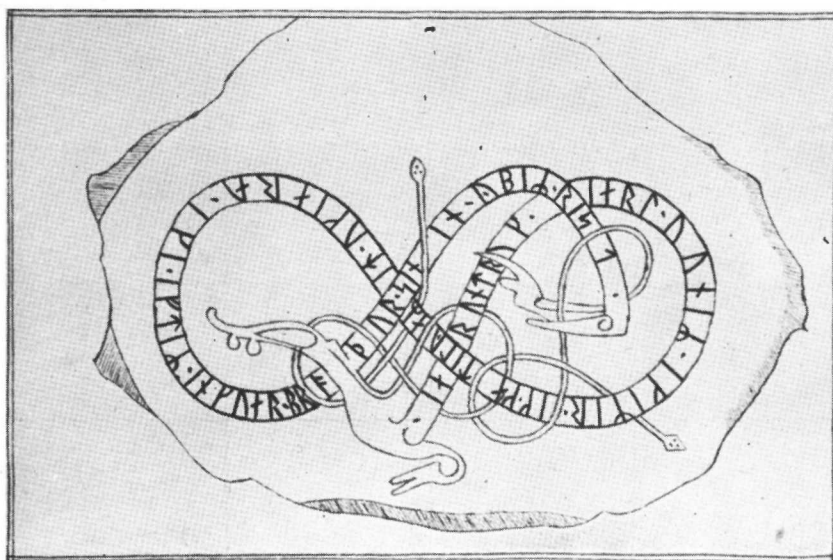

Fig. 11. U 307. Ekeby, Skånela sn. Efter teckning av Rhezelius.

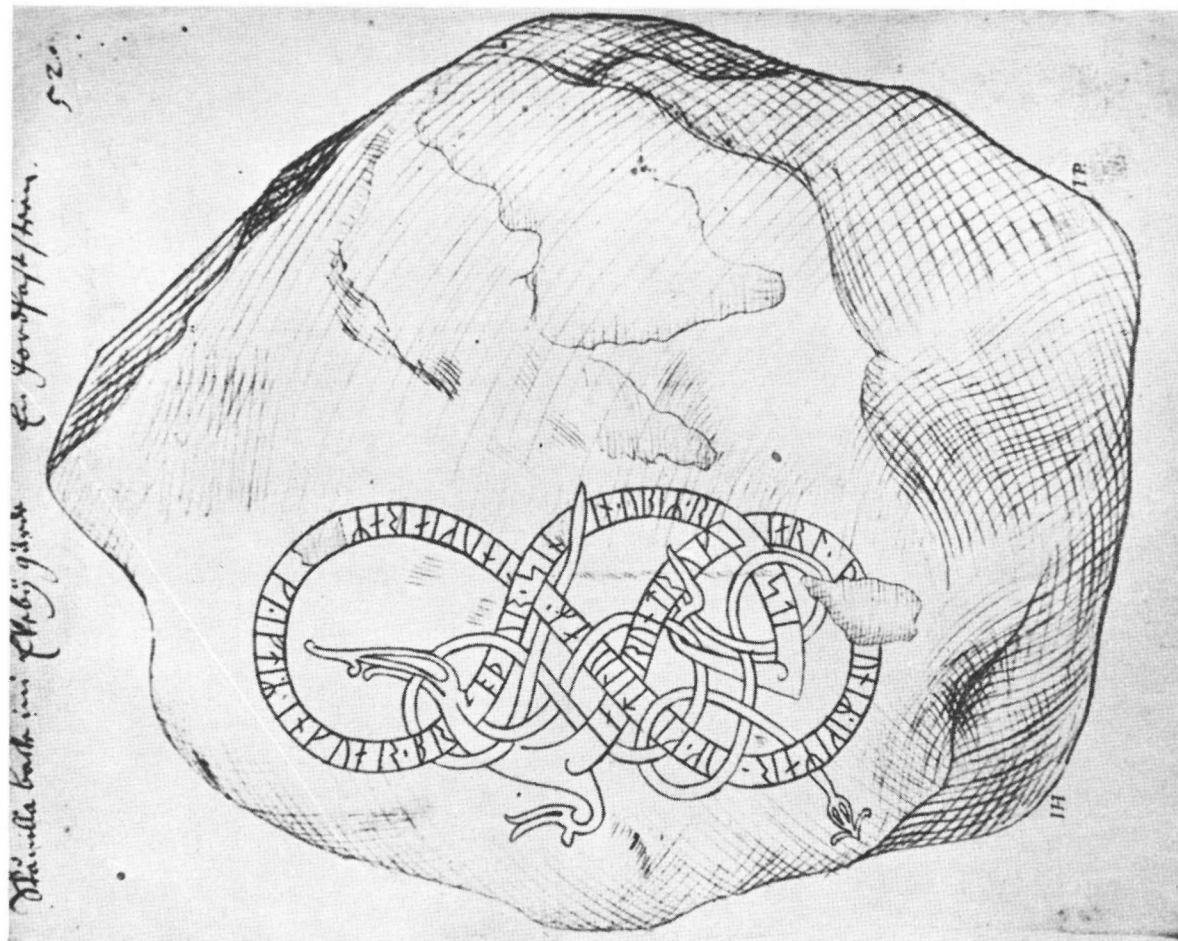

Fig. 12. U 307. Ekeby, Skånela sn. Efter teckning av Peringskiöld.

Till läsningen: Intet sk finnes vid inskriftens början och slut, ej heller efter 7 **r** och 9 **k**, 27 **r**, 42 **u**, 47 **a**, 57 **r**, 72 **n**. Av runan 14 finns i behåll hst och övre delen av en rundad bst på h. sidan. Bst utgår från hst ett stycke nedanför övre ramlinjen; i inskriftens alla **u**-runor utgår bst från ramlinjen. Den är också starkt rundad såsom i **p**. Runan har sannolikt varit **p**, icke **u**. Efter denna skadade runa är en tunn flisa av ristningsytan bortslagen, med plats för tre (möjligen fyra) runor. 18 **u** är icke stunget. 23, 43, 60 **k** äro icke stungna. T. h. om 27 **r** synes stenytan vara skadad. Rhezelius, Peringskiöld och Dybeck ha här en punkt som skiljetecken. Snarare än en rund punkt synes här vara ristat ett vågrätt streck mitt emellan ramlinjerna; det går fram till den korsande slinglinjen. Det liknar bst till ett **a**, varvid slinglinjen fått tjänstgöra som hst. Men då inskriften i övrigt har **uk**, liksom Öpir i allmänhet, är ett **auk** mindre sannolikt. Snarare är strecket att uppfatta som mellanstapeln i ett **s**, där slinglinjen utgjort nedre stapeln; övre stapeln är i så fall förstörd. Läsningen **s** är emellertid osäker. 32 **e** har en grund fördjupning mitt på staven, troligen huggen. Mitt i 36 **y** finnes en fördjupning, som måhända är huggen. Huruvida denna runa är stungen, är dock ovisst. Bst till 39 **l** står på en korsande slinga. Mellan 49 **i** och 51 **k** är ristningen skadad; här har kunnat vara plats för tre runor. Runan 53 är förstörd, 55 **t** är skadat på v. sidan. 75 **y** är tydligt stunget. 82 **t** har bst endast på v. sidan.

På Rhezelius' teckning framträder ristningen som hel och oskadad, även vid r. 14—18 och r. 49—55. Men detta är uppenbarligen en förskönande rekonstruktion. Inskriften har på 1600-talet varit ungefär lika mycket defekt som nu. 14—21 **uunir**. Rhezelius har sålunda uppfattat runan 14 som **u**. 26 **i**. R. 28 saknas. 29 **i**, 32 **e**, 36 **y**. 39 **l** saknas; sk efter 41 **t**. 47 **au**, binderuna av **a** och **u**. Därefter sk. 48 **m** saknas. 49—52 **iki**, 53—57 **iftir**. 83 **i** saknas. — Bureus' kopparstick är utfört efter Rhezelius' teckning och har intet självständigt värde. Det har samma fel som Rhezelius och ytterligare några därtill. — Peringskiöld: Skadan efter runan 14 är densamma som nu. 26 **a**. Runan 28 saknas; i stället finnes ett sk mellan 27 **r** och den korsande ormslingan. 29 **u**, 32 **i**, 36 **u**, 39 **l**, 47 **a**, 48 **m**. Skadan mellan 48 **m** och 51 **k** är antydd, den är begränsad av 49 **i** och bst i en r-runan (50 **r**). 53 **i** och 55 **t** äro oskadade, likaså 61 **u**. 83 **i**. — Celsius (läsning av hr Norinder): 1 **i** saknas, 10 **e**. Runan 14 saknas, 28—30 saknas; 32 **a**, 36 **y**; 42 **u** saknas; 48—52 **mirki**, 53—57 **iftir**; 73—74 **in** saknas; 75 **u**; 83 **i** saknas. — Dybeck: 14—21 **u - - - unir**; 14 **u** är felaktigt tecknat, liksom hos Rhezelius. Runan 28 saknas; 32 **i**, 36 **u**; 48—52 **m - - ki**; 53 **i** och 55 **t** oskadade; 75 **y**, 83 **i**.

Liljegren har supplerat 14—21 **uk kunir** och 48—52 **miarki**. Brate, som själv icke har sett inskriften, återger (tydligen efter B 39 och D 2: 135) 14—21 **uk - - unir** »och — söner» och 48—52 **m - rki**. 14 **u** torde vara felaktigt, och det därpå följande **k** saknar varje grund.

31—38 **ketilyar** (eller **ketiluar**) måste vara gen. av kvinnonamnet *Ketiløy*. Om detta se Sö 338. 17—21 **-unir** bör då ha varit ordet *synir* 'söner', och där framför torde ha stått pronomenet **pir** (eller möjligen **pair**) 'de'. Huruvida efter 27 **r** funnits ett **s**, är mycket ovisst och läsningen **ikimar[s]** *Ingimars* osäker.

Hos ristaren Öpir förekomma som bekant fel av mångahanda slag i inskrifternas avfattning. Att en runa har uteglömts är på intet sätt uppseendeväckande. En genitivändelse saknas även i uttrycket **sun · porbiarn** »Torbjörns son» i den av Öpir ristade inskriften U 229. Emellertid kan det tänkas en särskild anledning till att genitivändelsen är utelämnad i faderns namn i U 307. I fornsvenskan händer det som bekant, att i ett uttryck av två samordnade substantiv genitivfunktionen uttryckes endast vid det ena: *mälli topt ok akrä, mällir Sverikis ok Danmark* VgL I, *tíl næfst ok ognär* UL Præf., *tíl land ok rikis* UL. Man kunde nöja sig med att utsätta genitivändelse en gång, vanligen vid slutet av det enhetliga uttrycket. Måhända skulle man här i inskriften U 307 kunna räkna med ett tidigt exempel på denna sak: *þeir synir Ingimar ok Ketiløar*.

Namnet *Ingimarr* förekommer i två andra inskrifter i Skånela sn, U 306 och U 311. Det avser där samme man. Tillsammans med sin moder Ingrid och sina bröder Ingevald och Karl har han låtit göra en inskrift efter sin fader Jobjörn (U 306) och en annan efter sin syster Ingegärd (U 311). Om Ingemar i U 307 är densamme som Ingemar i U 306 och U 311, måste den förra ristningen av allt att döma vara åtskilligt yngre än de båda senare. U 307 är utförd av Ingemars söner, och det sannolika är, att han själv redan är död, då han icke har tagit del i minnesvården. Såväl U 307 som U 311 äro ristade av Öpir. U 307 måste i så fall räknas till dennes senaste verk.

Den Ingvar, till vars minne ristningen är utförd, kan icke vara identisk med någon av de båda män med samma namn, som omtalas i inskriften U 309 vid Harg.

Om namnet *Iarundr* se Sö 260. *Iarl* förekommer som mansnamn i icke så få inskrifter i Uppland: L 75 Hagby kyrka, L 85 Balingsta prästgård, L 99 Vigby, Dalby sn, L 101 Uppsala domkyrka, L 111 Bärby, Vänge sn, L 115 Läby äng, L 117 Håmö, Läby sn(?), L 121 Norby, Bondkyrko sn, L 213 Vigby, Danmarks sn, L 233 Årby, Lena sn, L 720 Brunna, Vårfrukyrka sn, L 765 Hjalsta kyrka. Vidare i två sörmländska inskrifter och en östgötsk: Sö 10, 103, Ög 161. Under medeltiden finnas (enligt Lundgren-Brate) endast få belägg av *Iærl*; däremot är den utvidgade formen *Iærle* rätt vanlig, särskilt i Uppland. De latinska diplomens form är *Iarlerus* (*Ierlerus*). Namnet är speciellt svenskt och företrädesvis uppländskt. Det saknas i danska inskrifter och medeltidsurkunder. Det är ej heller, såsom verkligt namn, känt från Norge eller Island. Enligt Lind synes det ingå i några norska gårdsnamn. Men de flesta äro osäkra. Och i gårdsnamnet *Iarls rud* kan ingå appellativet *iarl*, använt såsom binamn (se Lind, *Norsk-isländska personbinamn: Iarl*).

308. Ekeby, Skånela sn.

Pl. 4, 5.

Litteratur: O. Almgren, Anteckningar (ATA); O. v. Friesen, Upplands runstenar (1913), s. 14; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 84, Anteckningar (ATA).

Äldre avbildningar: v. Friesen foto 1904 (ATA); Brate foto 1908 (ATA).

Ristningen finnes å en berghäll o. 350 m. NV om Skånela kyrka, SÖ om Ekeby, o. 125 m. NÖ om lägenheten Fridhäll, i sydöstra delen av en beteshage, 70 m. S om U 307 och 5 m. V om inhägnaden och diket, som skiljer hagen från åkern i Ö. Strax N om hällen låg tidigare den s. k. Kyrklogen. Ristningsytan vetter åt Ö.

Ristningen blev bekant vid en arkeologisk exkursion under O. Almgrens ledning den 3 maj 1901. Enligt vad som då meddelades, skulle den »för några årtionden sedan» ha upptäckts av arbetsfolk, som rastat vid hällen. Det är högst förunderligt, att denna ristning, så tydlig och belägen så nära intill bebyggelse, kunnat vara okänd intill senaste tid.

Ristningens nedre kant är 0,85 m. från marken. Ristningens höjd 1,30 m., bredd 1,02 m. Den är tämligen djupt och kraftigt huggen och väl bevarad.

Inskrift:

kuni lit rista runar þisar eftir sik · kuikhan þurhkuþr · risti runa þisar fots arfi

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65

Gunni let rista runar þessar æftir sik kvikvan. Þorgautr risti runa[r] þessar, Fots arfi.

»Gunne lät rista dessa runor efter sig, medan han levde. Torgöt ristade dessa runor, Fots arvinge.»